

Maqaalee Rabbii Keessaa Muraasa-Kutaa 2ffaa

Description

Ilmaan namaa jirenyaa isaanii keessatti wantoota lama garmalee barbaadu. Isaaniis: gaddi jirenyaa keessaa akka hirâ€™atu fi sodaan akka isaan irraa deemudha. Gaddaa fi sodaa jirenyaa keessaa hirâ€™isanii nageenya fi gammachuu argachuuf jecha bakki isaan hin seenne hin jiru. Haa taâ€™uu malee, bakki baayâ€™een isaan seenan bakka gaddaa fi sodaa isaanitti dabaluudha. Fakkeenyaf, namoonni maallaqa argachuuf garmalee hojjatu. Maallaqa baayâ€™ee erga argatanii booda yommuu maallaqa irraa waa hirâ€™atu ni gaddu. Yommuu maallaqni dabalu immoo akka isaan jalaa hin hatamnee fi hin banne garmalee sodaatu. Haala kanaan jirenyaa gaddaa fi sodaa jiraatu. Kanaafu, furmaanni kanaa maali ree? Furmaanni kanaa Rabbii oltaâ€™atti amanuu fi Isaaif buluudha. Nama Rabbitti amanee fi Isatti bule, Rabbiin gaddaa fi sodaa akka irraa kaasu waadaa galee jira. Akkana jedha:

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ، لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ، أَجْرٌ، عِنْدَ رَبِّهِ
 وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

۱۱۲

â€œLakki! Namni hojii gaarii osoo dalaguu fuula isaa Rabbiif kenne, mindaan isaa Gooftaa isaa bira isaaif jira. Sodaan isaan irra hin jiru, isaan hin gaddaniis.â€ suuratu Al-Baqara 2:112

Kiristaanoni fi yaahudoonni nama kiristaanaa ykn yahuudaa taâ€™e malee Jannata kan seenu hin jiru jechuun odeesson. Rabbiin oduun isaanii kuni sobaa fi raga kan hin qabne akka taâ€™e ni mirkaneesse. Lakki, dubbiin akka isin jettanii miti. Kana irra namni Jannata seenu nama hojii gaggaarii osoo hojjatu fuula Isaa Rabbiif kenneedha. Kana jechuun hojii isaa qulqulleessun qalbii isaatiin nama gara Rabbii garagalee fi qajeledha.[1] Namoonni Rabbitti dhugaan amanaii fi hojii gaggaarii hojjatan, mindaan isaanii Rabbiin bira isaaniiif jira. Wanta darbeef hin gaddan, wanta dhufuufis hin sodaatan. Haala kanaan jirenyaa nageenya fi gammachuu jiraatu. Kanaafu, Rabbitti amanuu fi hojii gaarii hojjachuun buâ€™uura gammachuu fi milkaaâ€™innaati. Karaalee Rabbitti shakkii tokko malee amanuu (yaqiina) itti jabeessinuu keessa tokko maqaalee fi sifaata Isaa qoâ€™achuu fi itti xinxalluudha. Mee ammas, kutaa

darbee irra itti fufuun maqaalee Rabbii oltaâ€™e muraasa isaanii haa ilaallu.

1. Al-Khaaliq (Uumaa)

Wantoota hundaa kan uumee Rabbii tokkicha. Wantoonni naannoo keenyatti arginu hundi gara Khaaliqaa (Uumaa) akeku. â€œAni mataa kootin of uumuu hin dandaâ€™u. Uumaa na uumetu jira.â€ jechuun gara Gooftaa isaanii akeku. Dachii fi samiin akkanumatti of argamsiisu ykn uumu hin dandaâ€™an. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْقَنْيَ فِي الْأَرْضِ رَوَسِيَ أَنْ تَمِيدَ
 بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلَنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتَنَا فِيهَا مِنْ
 كُلِّ نَوْجٍ كَرِيمٍ
 هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ
 الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

â€œ[Rabbiin] samiiwan utubaa argitaniin malee uume. Akka [dachiin] isiniin hin socheenef gaarreen gadi dhaabbatoo dachii keessa kaaâ€™e (gadi dhaabe). Lubbuu qabeenyi hunda irraa ishii (dachii) keessa facaase. Bishaanis samii irraa buufnee biqiltoota gosoota gaggaarii hunda ishii keessatti magarsine. Kuni uumama Rabbiiti. Kanneen Isaa gadi jiran wanta isaan uuman mee natti agarsiisaa. Dhugumatti, miidha hojjattooni jallinna ifa galaa keessa jiru.â€ Suuratu Luqmaan 31:10-11

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa samiwwan torba garmalee gurguddatan, furdatanii fi balâ€™atan utubaa malee uume. Utubaa mulâ€™atu hin qaban. Osoo qabaatanii silaa utubaan kuni ni mulâ€™ata. Samiwwan kunniin dandeetti Rabbii qofaan iddoa isaanitti qabaman.[2] Samii hangana guddattu Rabbiin malee eenyutu uumuu fi qabuu dandaâ€™aa? Kuni Rabbiin jiraachu fi Tokkicha fakkaataa hin qabne taâ€™uu ragaa agarsiisudha.

â€œSila gara samii gubbaa isaanii jirtu, kan uraa (qaawwa) homaatuu hin qabne akkamitti akka ijaarree fi miidhagsine hin ilaallee?â€ Suuratu Qaaf 50:6

Hubannoo: Akkaatan Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala waa uumuu fi namni wanta tokko itti uumuu gonkumaa wal hin fakkaatan. Rabbiin wanta tokko uumuu yoo barbaade, â€œetaâ€™iâ€¢ Jedhaan. Ergasii yoosu taâ€™ee argama. Garuu ilmaan namaa wanta tokko hojjachuu yoo barbaadan dafqa itti xuruuratu,

meeshaa adda addaa fayyadamu, itti dadhabu. Rabbiin immoo kana hundarraa qulqulluudha. Meeshaa wanta jedhamu hin fayyadamu, wanti dadhabbi jedhamuu Isa hin tuqu. Kanaafu, Rabbiin oltaâ€™aan wantoota hundaa haala adda taâ€™een uuma. Kanaafi, irra deddeebinee aaya tana yaadachu qabna.

â€œWanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni dhagahaa, argaadha.â€ Suuratu Shuura 42:11

Hojii Rabbii hojii namootatiin wal fakkeessu hin qabnu.

â€œUumamni keessanii fi kaafamni keessan akka nafsee (lubbuu) takkatti malee homaayyu miti. Dhugumatti Rabbiin dhagahaa, argaadha.â€ Suuratu Luqmaan 31:28

Namoota dhaloota jalqabaa irraa kaase hanga dhaloota dhumaatti uumuu fi kaasun Rabbiin biratti akka lubbuu takkatti uumu fi kaasuti. Sababni isaas, Rabbiin wantoota hunda irratti dandaâ€™aadha, wanti Isa dadhabsiisu tokkollee hin jiru. Dabalataan hojiin Isaa hojii ilma namaatin wal hin fakkaatu.

1. Al-Qadiir (Dandaâ€™aa)

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aala wanta hunda irratti dandaâ€™aadha. Wanta tokko hojjachuu yoo fedhe, fedhii Isaa wanti jalaa kuffisu hin jiru. Dandeettin Isaa dandeetti uumamtootatiin wal hin fakkaatu. Gariin uumamtootaa wanta tokko hojjachuu irratti dandeetti qabu, garuu wanta biraat irratti dandeetti dhabuu dandaâ€™u. Garuu Rabbitiin oltaâ€™aan wantoota hundaa irratti dandaâ€™aadha. Dandeettin isaanii gufuwwan baayâ€™een kan marfameedha. Garuu dandeetti Rabbii fuundura gufuun dhaabbatu tokkollee hin jiru. Mee Qurâ€™aana irraa aayaataa (keeyyatoota) muraasa gara dandeetti Rabbii akeekan haa ilaallu:

قُلْ إِن تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ بُتُّدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

٢٩

Jedhi, â€œYoo wanta qoma keessan keessa jiru dhoksitan yookiin ifa baastan, Rabbitiin wanta san ni beeka. Wanta samiwwan keessa jiru fi wanta dachii keessa jirus ni beeka. Rabbitiin wanta hundaa irratti dandaâ€™aadha.â€ Suuratu Aali-Imraan 3:29

Aaya tanaa ilaachise ibn Kasiir ni jedha: â€œRabbitiin oltaâ€™aan iccitiwwaan hundaa, sammuu keessatti wanta dhokatee hundaa fi wanta ifa bahaa hunda akka beku gabroottan Isaatti beeksisa. Wanta dhokataan gonkumaa Isarraa hin dhokatu. Beekumsi Isaa haala, battala fi yeroo hunda keessatti issaan kan marseedha. Akkasumas, beekumsi Isaa wantoota samii fi dachii keessa jiran kan marseedha. Wanti hanga firii xaafi gahuu ykn isaa gadi jiru dachii fi galaana keessatti Rabbitiin irraa hin dhokatu. Inni â€œwanta hundaa irratti Dandaâ€™aadha.â€ Kana jechuun dandeettin Isa wantoota kana hunda keessa ni lixa. (Rabbitiin wantoota hundaa beku irratti dandaâ€™aadha.)

Kuni gabroottan Isaa akka Isa sodaataniif labsii Isarra taâ€™eedha. Wanta Inni dhoowwe fi isaanirraa [arguu] jibbu akka itti hin tarree isaaniif beeksisa. Sababni isaas, Inni dhimmoota isaanii hunda kan beekudha. Adabbii isaanii ariifachiisu irratti dandaâ€™aadha. Nama tursiisu yoo tursiise, yeroo kennaaf.

Ergasii qabaa cimaa jalaa miliquu hin dandeenye qaba. Kanaafi, itti aanse akkana jedhe,

ÙŠÙŽÙ^Ù;Ù ÙŽ Ø^ÙŽØ-Ù•Ø-Ù•ÙfÙ•Ù,,Ù‘Ù•Ù†ÙŽÙ•Ù;Ø³Ù- ÙÙ‘ÙŽØ§ Ø¹ÙŽÙÙ•Ù,,ÙŽØ^Ù;ÙÙ•Ù†Ù;Ø@ÙŽÙŠÙ;Ø±Ù-ÙÙ‘Ù•ØÙ;Ø¶ÙŽØ±Ù—Ø§Ù^ÙŽÙÙŽØ§Ø¹ÙŽÙÙ•Ù,,ÙŽØ^Ù;ÙÙ•Ù†Ø³Ù•Ù‘Ù“Ø;Ù-Ø^ÙŽÙ^ÙŽØ-Ù•Ù,,ÙŽÙ^Ù;Ø£ÙŽÙ†Ù‘ÙŽØ¹Ù‘ÙŽÙŠÙ;Ù†ÙŽÙ‡ÙŽØ§Ù‘ÙŽØ•ÙŽÙŠÙ;Ù†ÙŽÙ‡Ù•Ù¥Ù“Ø£ÙŽÙÙŽØÙŽÙ¢Ø§Ø¹Ù‘ÙŽØ¹Ù•ÙŠØ-Ù—Ø§Ù—

â€œGuyyaa lubbuun hundi toltaa irraa waan hojjatte fi hamtuu irraa waan hojjatte [ishii fuunduratti] dhiyaatee argitu [yaadadhu]; jidduu isheeti fi jidduu isaa (hamtuu) fageenyi dheeraan osoo jiraate jaallatti.â€ Suuratu Aali-Imraan 3:30

Kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa nama hunda fuunduratti wanti gaarii fi badaa hojjate hundi ni dhiyefama. Namni waan gaarii hojjatee dabarse ni gammada. Kan waan badaa hojjatee dabarsee immoo dallansuu fi gaabbin isaaf taâ€™a. Osoo isaa fi wanta badaa hojjate jidduu fageenyi dheeran jiraate hawwa.[3]

أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعِ بِخَلْقِهِنَّ
بَقَدِيرٌ عَلَىٰ أَنْ يُحْكِمَ الْمَوْتَ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

â€œRabbiin Kan samii fi dachii uume, isaan uumuu keessatti kan hin dadhabin duâ€™aa kaasu irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee hin arginee sila? Eeyyen! Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadhaâ€ suuratu Al-Ahqaf 46:33

Kuni duâ€™aan booda deebifamuu (kaafamu) ragaa Rabbiin dhiyessudha. Rabbiin irratti duâ€™aan booda namoota kaasun wanta ulfaatu miti. Samii fi dachii guddinni fi balâ€™inni isaanii garmalee guddatu Kan umee akkamitti duâ€™aa kaasu dadhabaa? Wanta guddaa hojjatu kan dandaâ€™u, wanta xiqaal hojjachuun akkamitti Isa dhibaa? Namni sirritti hin xinxalline â€œLakki, wanta guddaa tokko hojjatee, wanta xiqaal biraa dadhabu dandaâ€™aâ€ jedhee akka hin yaannef, â€œInni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadhaâ€ jechuun keeyyata (aya) armaan olii xumure. Kanaafu, Rabbiin wanta hundaa hojjachuu fi uumuu irratti dandaâ€™aa taâ€™ee, namoota duâ€™an guyyaa Qiyaamaa kaasun Isa hin dhibuu jechuudha.

Hubannoo: Rabbiin waan hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee barree fi amanne jirra. Dandeettin Isaa dandeetti uumamtootaatin gonkumaa wal hin fakkaatu. Dandeettin Isaa guutuu fi wantoota jiran hundaan kan wal qabatuudha. Gargaarsa wayitu hin barbaadu. Garuu dandeettiin ilma namaa daangefamaa, hirâ€™inna kan qabuu fi gargaarsa alaa kan barbaadudha.

Rabbiin wantoota hunda irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee yoo beekne, Isarratti akka hirkannuu fi Isaan ala wanta biraa akka hin sodaanne nu taasisa. Sababni isaas, sammuu namaa kan harkaa qabuu fi akka fedhetti dhimoota jijiruu Kan dandaâ€™u Isa malee hin jiru. Nu nyaachisuu fi obaasu, wanta gaarii nuuf fiduu fi wanta badaa nurraa deebisu Kan dandaâ€™u Rabbiin malee hin jiru. Kana beeku fi hojji irra oolchun goota nama taasisa. Akkasumas, Rabbiin akka sodaannu nu taasisa. Yommuu badii

hojjachuuf yaannu, Rabbiin badii saniif yoosu nu qabuu fi adabuu akka dandaâ€™u yoo beekne, badii hojjachuu irraa duubatti deebina.

Guduunfaa

âœ“Gaddii fi sodaan kan deemu dhugaan Rabbitti amanuu fi hojii gaggaarii dalaguuni.

Â¶Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala wantoota hundaa kan uumee fi tooâ€™atuudha.

âœ“Wantoonni addunyaa keessatti arginu hundi, â€œAni akkanumatti of argamsiisu yookiin of uumuu hin dandaâ€™u. Uumaa na uumetu jira.â€¢jechuun gara Uumaa isaanii akeeku.

âœ“Akkaatan Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala waa itti uumu akkaataa uumamtoonni waa itti uuman irraa addaa fi kan wal hin fakkaannedha.

Â¶Rabbiin wantoota hundaa irratti Dandaâ€™aadha.

âœ“Dandeettin Isaa guutuu taâ€™u kan agarsiisu keessaa tokko samii fi dachii uumuu, samii utubaa malee dhaabudha. âœ“Samii garmalee guddattu tana uumuu fi utubaa malee dhaabun Rabbiin wantoota hundaa irratti Dandaâ€™aa akka taâ€™e agarsiisa.

âœ“Kanaafu, Rabbiin namoota duâ€™an duâ€™aa kaasu irratti Dandaâ€™aadha jechuudha.

Kitaabban Wabii

[1],[2]- Taysiral Kariimil Rahmaani fii tafsiiri kalaamil Mannaani- Abdurrahman Saâ€™diyy-fuula 56 fi 760

[3] Tafsiir ibn Kasiir- jiildi 2 fuula 31

In The Company of God- Shekh Salman Al-Awdaa

Date Created

July 28, 2018

Author

admin